

OD REDAKCJI

Aktualny, szósty tom czasopisma „Polska Myśl Pedagogiczna” poświęcony jest szerokiej kategorii niedostosowania społecznego w polskiej tradycji pedagogicznej i jej współczesnych kontekstach. Niedostosowani, nieprzystosowani, wykluczeni, marginalizowani – to u początków refleksji resocjalizacyjnej nie tylko przestępcy, tak dorośli, jak i nieletni, ale także przedstawiciele niższych klas społecznych, dzieci żyjące na ulicach, osoby chore, opuszczone czy z niepełnosprawnościami.

Wokół tej kategorii zgromadziliśmy artykuły badawcze i przeglądowe, opracowania teoretyczne, refleksje i analizy dotyczące dorobku znaczących w pedagogice postaci – twórców, inicjatorów, inspiratorów i praktyków obecnych w pedagogice resocjalizacyjnej, a także idee i koncepcje oraz fundowane na nich instytucje pomocowe, wychowawcze czy profilaktyczne i korekcyjne, przeznaczone dla jednostek i grup określanych szeroko w literaturze przedmiotu jako niedostosowani społecznie.

Niniejszy tom w zasadniczej swojej części, zatytułowanej *Studia i rozprawy*, składa się z siedemnastu artykułów skoncentrowanych wokół postaci, idei i instytucji „w służbie niedostosowanym społeczeństwu”, przy czym pierwsze trzy teksty wypełniają tradycyjne już miejsce w czasopiśmie i określają jego profil budowany przez pomysłodawczynię od pierwszego numeru.

Część zatytułowana *Z historii polskich idei pedagogicznych* poświęcona jest krytyce idei bolszewizmu z perspektywy dziecka – proletariusza (artykuł autorstwa redaktor naczelnej „Polskiej Myśli Pedagogicznej” – Janiny Kostkiewicz), a także postaciom Stanisława Staszica (artykuł autorstwa Alicji Żywczok) i Władysława Kornilowicza (artykuł Jana Kochela), których wkład w polską myśl pedagogiczną jest niekwestionowany. Natomiast część zatytułowana *W służbie niedostosowanym społeczeństwu* gromadzi czternaście tekstów naukowych. Pierwszy koncentruje się wokół podstawowej kategorii społecznego niedostosowania (artykuł Barbary Ostafińskiej-Molik), opisując ewolucję tej kategorii w pedagogice resocjalizacyjnej i jej naukach pomocniczych, a drugi artykuł – autorstwa Mariusza Cichosza – poddaje analizie trudne dla polskiej pedagogiki czasy, kiedy

to pedagogikę i wychowanie utożsamiano z reedukacją polityczną i były one narzędziem umacniania reżimu komunistycznego. Kolejny tekst – autorstwa Małgorzaty H. Kowalczyk – ma charakter przeglądowy, porządkuje bowiem tradycyjne oraz współczesne teorie i koncepcje oddziaływań resocjalizacyjnych wobec osób z zaawansowanymi przejawami zaburzeń w zachowaniu i niedostosowania społecznego. Z kolei Jana Chojecka przenosi nas już w czasy współczesne i stawia w swoim artykule pytanie badawcze o miejsce koncepcji szacowania ryzyka w zapobieganiu niedostosowaniu społecznemu i przestępczości oraz koncepcji rezyliencji (prężności psychicznej) we współczesnej pedagogice resocjalizacyjnej.

Kolejny artykuł – autorstwa Małgorzaty Michel – traktuje o Stanisławie Jedlewskim i w niniejszym tomie rozpoczyna prezentację postaci znaczących w polskiej pedagogice resocjalizacyjnej. Aneta Skuza pochyliła się więc nad wczesnymi latami twórczości Czesława Czapowa, Łukasz Szwajka poddał analizie eksperyment wołyński Henryka Józewskiego w kontekście aktualnej we współczesnej resocjalizacji teorii destygmatyzacji społecznej, natomiast Karolina Kmieciak-Jusięga przyjrzała się wnikliwie postaci księdza Andrzeja Szpaka, który gromadził wokół siebie „młodzież wielu dróg” – osoby uzależnione, chore, byłych przestępców, bezdomnych, czyli niedostosowanych społecznie.

Rozprawy naukowe poświęcone instytucjonalnym sposobom zapobiegania niedostosowaniu społecznemu i przestępczości rozpoczyna Andrzej Węgliński, który w swoim artykule prezentuje wyniki badań empirycznych nad czynnikami ryzyka powtórnej przestępczości u osób poddanych dozorowi kuratora sądowego. Kolejny tekst ma charakter historyczny, gdyż opierając się na materiałach źródłowych, analizuje działania edukacyjne w środowisku aresztantów i aresztantek w Krakowie w czasach II Rzeczypospolitej. W następnym artykule Sonia Dzierzyńska-Breś i Sylwester Matkowski przybliżają działalność ośrodków kuratorskich, których historia sięga również II RP, dotyczącą zapobiegania pogłębiającemu się niedostosowaniu społecznemu i przestępczości nieletnich. Natomiast metodę mediacji, która jest także instytucją ugruntowaną w polskim systemie prawnym, zaprezentowała w artykule przeglądowym Hanna Karaszewska. Młodzieżowy ośrodek wychowawczy był też miejscem badań nad aktywnością sportową nieletnich wychowanek w artykule Mirosława Mielczarka, który pokazuje obecność tej metody w polskiej resocjalizacji instytucjonalnej od jej początków aż po współczesność. Rozprawy traktujące o „służbie niedostosowanym społecznie” zamyka artykuł Joanny Żeromskiej-Charlińskiej, opisujący na podstawie metody biograficznej trajektorie życia osoby chorej terminalnie.

Tradycyjnie już w „Polskiej Myśli Pedagogicznej” ważne miejsce zajmuje *Archiwum*, które gromadzi dotąd niepublikowane teksty wybitnych postaci polskiej myśli pedagogicznej, filozoficznej czy szeroko rozumianej humanistyki. W szóstym tomie zaprezentowano dwa niepublikowane dotąd teksty o Jacku Woronieckiego (w opracowaniu Justyny Golonki) oraz przybliżono fragmenty *Posłowania* do drugiego wydania dzieła *Polska myśl pedagogiczna* Bogdana Nawroczyńskiego

(tekst autorstwa Agnieszki Skulimowskiej). Ponadto w tomie znalazły się dwie bibliografie tematyczne w opracowaniu Janiny Kostkiewicz: *The Polish Current of Criticism of German National Socialism (Nazism) before 1939* oraz *The Polish Current of Criticism of Communism (Bolshevism) in the Years 1917–1939* oraz zestawienie bibliograficzne spuścizny Tadeusza Strumiły za lata 1884–1958 w opracowaniu Justyny Legutko.

Ważne miejsce w naszym czasopiśmie zajmują też recenzje – numer szósty zawiera artykuł recenzyjny Jacka Bylicy.

Niniejszy szósty tom „Polskiej Myśli Pedagogicznej” powstał we współpracy redakcyjnej z Uniwersytetem Karola w Pradze, a mianowicie z profesorem Martinem Strouhalem z Wydziału Pedagogicznego, a poziom naukowy czasopisma zawdzięczamy jak zwykle recenzentom – wybitnym pedagogom, filozofom i historykom z kraju i zagranicy, którzy poświęcili czas i energię na rzecz naszego pisma. Bardzo im w tym miejscu za to dziękujemy.

Jako beneficjenci konkursu w ramach programu MNiSW „Wsparcie dla czasopism naukowych” – tomem 6 (2020) realizujemy drugą część tego programu (kierownik projektu: Janina Kostkiewicz)¹. Wśród celów naszego projektu, dotyczących upowszechnienia polskiej myśli pedagogicznej i jej umiędzynarodowienia, znajduje się – między innymi – przyjęcie zasady publikowania minimum 50% artykułów głównego działu czasopisma *Studia i rozprawy* w języku angielskim – co niniejszym realizujemy.

Redagowanie niniejszego numeru przypadło na trudny dla nas wszystkich czas epidemii, której skutki w wymiarze społecznym, gospodarczym, globalnym, ale i jednostkowym – indywidualnym – są nieprzewidywalne. W tak trudnym czasie kategoria społecznego wykluczenia, niedostosowania czy nieprzystosowania nabiera nowego znaczenia, a działania „w służbie niedostosowanym społecznie”, zagrożonym chorobą, wykluczonym, pozbawionym dostępu do różnorodnych koniecznych dóbr społecznych są szczególnie ważne i potrzebne.

Justyna Kuszta², Martin Strouhal³

¹ Projekt finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Numer umowy: 287/ WCN/2019/1, PSP: K/PMI/000401, CRP: 1027.0641.144.2019. Projekt obejmuje dofinansowanie tomów 5 (2019) oraz 6 (2020) „Polskiej Myśli Pedagogicznej”.

² Dr hab. Justyna Kuszta, prof. UJ, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Pedagogiki, Zakład Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji; e-mail: justyna.kusztal@uj.edu.pl.

³ Ph.D. Martin Strouhal, Uniwersytet Karola w Pradze, Wydział Filozoficzny, Katedra Pedagogiki; e-mail: martin.strouhal@ff.cuni.cz.

From the editorial office

Current – the sixth volume of *Polska Myśl Pedagogiczna* (*Polish Pedagogical Thought*) is devoted to a wide category of social maladjustment in the Polish pedagogical tradition and its contemporary contexts. The ill-adapted, the excluded, the marginalised are not only criminals, both adults and minors, but also representatives of the lower social classes, children living on the streets, the sick, the abandoned or the disabled.

Around this category we have gathered research and review articles, theoretical studies, reflections and analyses on the achievements of significant figures in pedagogy – creators, initiators, inspirers and practitioners present in the pedagogy of rehabilitation, as well as ideas and concepts, and the support, educational or preventive and corrective institutions founded on them, intended for individuals and groups broadly defined in the literature of the subject as socially inadequate.

This volume, in its main part entitled *Studies and Dissertations*, consists of 17 articles focused on characters, ideas and institutions “in the service of the socially inadequate”, with the first three texts filling the already traditional place in the magazine and defining its profile, built by its originator from the first issue.

The part entitled *From the History of Polish Pedagogical Ideas* is devoted to the critique of the idea of the Bolshevism from the perspective of a child-proletarian (articles written by the editor-in-chief of *Polish Pedagogical Thought* – Janina Kostkiewicz). In this section has also been discussed the figures of Stanisław Staszic (article by Alicja Żywcok) and Władysław Kornilowicz (article by Jan Kochel), whose contribution to Polish pedagogical thought is unquestionable. The section entitled *In the Service of the Socially Inadequate* collects 14 scientific texts. The former focuses on the basic category of social maladjustment (article by Barbara Ostafińska-Molik) describing the evolution of this category in rehabilitation pedagogy and its ancillary sciences, while the latter article by Mariusz Cichosz analyses the difficult times for Polish pedagogy, when pedagogy and upbringing were identified with political re-education and were a tool for strengthening the communist regime. The next text by Małgorzata H. Kowalczyk is of a review character, as it organizes traditional and contemporary theories and concepts of social rehabilitation interactions towards people with advanced manifestations of behavioural disorders and social maladjustment. Jana Chojecka, on the other hand, takes us back to the contemporary times and asks a research question about the place of the concept of risk assessment in the prevention of social maladjustment and crime and the concept of resignation (mental resilience) in contemporary pedagogy of rehabilitation.

The next article on Stanisław Jedlewski (by Małgorzata Michel) begins in this volume with presentations of significant figures in the Polish pedagogy of rehabilitation. And so Aneta Skuza leaned over the early years of Czesław Czapów's

work, Łukasz Szwejka analyzed the Volhynian Experiment of Henryk Józewski in the context of the theory of social destigmatization, which is current in the contemporary rehabilitation, while Karolina Kmieciak-Jusięga took an in-depth look at the figure of Father Andrzej Szpak, who gathered “young people of many ways” around him – dependent people, sick people, former criminals, homeless people, socially inadequate.

Andrzej Węgliński begins his scientific dissertation on institutional ways of preventing social maladjustment and crime. In his article he presents the results of empirical research on the risk factors of repeated crime in people under the supervision of a probation officer. The next text is of a historical nature, because based on source materials it analyses educational activities aimed at arrested women and women prisoners in Kraków during the Second Polish Republic. Sonia Dzierżyńska-Breś and Sylwester Matkowski in their next article, introduce the activities of curatorial centres, whose history dates back to the Second Republic of Poland, aimed at preventing deepening social maladjustment and juvenile crime. The mediation method, which is also an institution established in the Polish legal system, was presented by Hanna Karaszewska in her review article. The youth education centre was also a place of research on the sports activity of juvenile pupils in the article by Mirosław Mielczarek, which shows the presence of this method in Polish institutional rehabilitation from its beginnings to the present day. The dissertations on “service for socially inadequate” are closed with an article by Joanna Żeromska-Charlińska describing the trajectories of life of a terminally ill person based on the biographical method.

Traditionally, an important place in the magazine *Polska Myśl Pedagogiczna* is occupied by *Archiwum (The Archive)*, which gathers unpublished texts by outstanding figures of Polish pedagogical, philosophical and humanistic thought. The sixth volume presents two texts by Jacek Woroniecki (edited by Justyna Golonka), which have not been published so far, and presents excerpts from *Posłowie* to the second edition of *Polska myśl pedagogiczna* by Bogdan Nawroczyński (by Agnieszka Skulimowska). Moreover, the volume includes two thematic bibliographies compiled by Janina Kostkiewicz: *The Polish Current of Criticism of German National Socialism (Nazism) before 1939* and *The Polish Current of Criticism of Communism (Bolshevism) in the Years 1917–1939* and thematic bibliography of Tadeusz Strumiłło in the years 1884–1958 compiled by Justyna Legutko.

Reviews also occupy an important place in our journal – issue six contains a review article by Jacek Bylica.

This sixth volume of *Polska Myśl Pedagogiczna* was created in editorial cooperation with Charles University in Prague on behalf of Prof. Martin Strouhal from the Faculty of Pedagogy, and we owe the scientific level of the journal, as usual, to reviewers – outstanding educators, philosophers and historians from Poland and abroad, who devoted their time and energy to our journal. Thank you very much for that.

As beneficiaries of the competition within the framework of the MNiSW programme “Support for Scientific Journals”, in Volume 6 (2020) we realize the second part of this programme (project manager: Janina Kostkiewicz).⁴ Among the objectives of our project concerning the dissemination of Polish pedagogical thought and its internationalization is, among others, the adoption of the principle of publishing at least 50% of the articles of the main section of the magazine *Studia i rozprawy* in English – which we hereby implement.

This issue was edited at a difficult time for all of us, a time of an epidemic whose social, economic, global, but also individual effects are unpredictable. In such a difficult time, the category of social exclusion or maladjustment takes on a new meaning, and actions “in the service of the socially inadequate”, threatened by illness, excluded, deprived of access to various necessary social goods, are particularly important and necessary.

Justyna Kuztał⁵, Martin Strouhal⁶

⁴ Project financed by the Ministry of Science and Higher Education. Contract number: 287/WCN/2019/1, PSP: K/PMI/000401, CRP: 1027.0641.144.2019. The project includes funding for volumes 5 (2019) and 6 (2020) of *Polska Myśl Pedagogiczna*.

⁵ Dr hab. Justyna Kuztał, prof. UJ, Uniwersytet Jagielloński, Instytut Pedagogiki, Zakład Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji; e-mail: justyna.kuztał@uj.edu.pl.

⁶ Ph.D. Martin Strouhal, Uniwersytet Karola w Pradze, Wydział Filozoficzny, Katedra Pedagogiki; e-mail: martin.strouhal@ff.cuni.cz.